2.12.2025

Valtion työmarkkinalaitos
Neuvotteleva virkamies Maj Wilenius

Viite: Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntopyyntö 14.11.2025

VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045

Johdanto

Valtion työmarkkinalaitos kiittää lausuntopyynnöstä. Lausunnossa käsitellään seuraavia teemoja:

- Mitä valtionhallinnossa tapahtuu tekoälyn kanssa tällä hetkellä
- Mitä osaamista tulevaisuudessa tarvitaan

Mitä valtionhallinnossa tapahtuu tekoälyn kanssa tällä hetkellä

Tekoäly on noussut keskeiseksi yleiskäyttöiseksi teknologiaksi, joka muuttaa työn sisältöä ja rakenteita kaikilla sektoreilla. Valtionhallinnossa tavoitellaan uusien teknologioiden hyödyntämistä tuottavuuden parantamiseksi ja palveluiden kehittämiseksi.

Valtiohallinnossa toimii valtiovarainministeriön lokakuussa 2024 asettama ministeriöiden generatiivisen tekoälyn hyödyntämisen yhteistyöryhmä, sekä sen koolle kutsumana laajempi julkisen hallinnon verkosto, johon osallistuvat myös esimerkiksi virastojen ja kuntasektorin edustajat. Yhteistyöryhmän ja laajemman julkisen hallinnon verkoston tavoitteena on muun muassa muodostaa kokonaiskuvaa julkisen hallinnon generatiivisen tekoälyn hyödyntämisen mahdollisuuksista sekä edistää tekoälyn käyttömahdollisuuksia julkisessa hallinnossa tuottavuuden parantamiseksi.

Yhteistyöryhmä toteutti kyselyn alkuvuodesta 2025 kartoittaakseen julkisen hallinnon organisaatioiden toteuttamia generatiivisen tekoälyn kehittämisprojekteja. Kyselyn perusteella valtionhallinnossa oli alkuvuonna 2025 käynnissä useita pilotteja ja kehityshankkeita tekoälyyn liittyen ja projektit olivat eri kehitysvaiheissa. Suurin tarve organisaatioilla oli saada generatiivista tekoälyä hyödyntäviä työkaluja tiivistelmien, johtopäätösten ja/tai kokousmuistiinpanojen koostamiseen, chatbottien sekä virtuaalisten avustajien käyttöönottoon sekä tietojen analysointiin ja visuali-

sointiin. Kehitysprojektien käyttökohteina oli myös muun muassa asiakirjojen, tiedotteiden ja viestintämateriaalien luominen, raporttien ja tilastojen generointi sekä käännöspalvelut. Organisaatioissa ollaan vähitellen siirtymässä erilaisista piloteista ja kokeiluista varsinaisiin käyttöönottoihin.

Valtiohallinnossa nykyinen lainsäädäntö rajoittaa toistaiseksi generatiivisen tekoälyn hyödyntämistä ja valtiovarainministeriö valmistelee lainsäädäntöä, joka mahdollistaa tekoälyn ja automaation nykyistä laajemman käytön viranomaisneuvonnassa. Hallituksen esitys tekoälyn ja automatisaation hyödyntämisestä viranomaisneuvonnassa on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2026 aikana. Lakimuutoksen tavoitteena on mahdollistaa neuvonta, joka tunnistaa paremmin erilaiset elämäntilanteet, vähentää asioinnin vaivaa ja vapauttaa viranomaisten työaikaa vaativampiin tehtäviin. Osana lainvalmistelun vaikutusten arviointia tarkentuu, minkälaisia vaikutuksia muun muassa valtionhallinnon toimintaan ja henkilöstöön lakimuutoksella arvioidaan olevan.

Tekoälyn käyttöä sääntelee myös EU:n tekoälyasetus, joka luokittelee tekoälyjärjestelmät riskitason mukaan.

Mitä osaamista tulevaisuudessa tarvitaan

Tekoälyn ja teknologisen murroksen arvioidaan muuttavan valtionhallinnon työtä ja toimintatapoja merkittävästi. Valtionhallinnon tehtävät ovat monen laatuisia ja on syytä muistaa, että valtion turvallisuusalat muodostavat suuren osan valtion toiminnasta. Teknologian murroksen vaikutus valtionhallinnon eri tehtäviin tulee näin ollen varmaankin olemaan osittain eritahtinen ja erisisältöinen. Tekoälyn hyödyntäminen todennäköisesti vähentää henkilöstötarvetta joissain tehtävissä ja lisää tarvetta muissa tai uusissa tehtävissä. Tulevaisuudessa valtionhallinnon asiantuntijoille jäänee enemmän vaativia ja harkintaa edellyttäviä tehtäviä. Muutos tarjoaa mahdollisuuksia työn laadun, tuottavuuden ja palvelujen parantamiseen, mutta edellyttää muun muassa ennakoivaa osaamisen kehittämistä.

Valtionhallinnon tekoälykokeiluissa esiin nousseet havainnot korostavat tekoälyn lukutaidon merkitystä; valtionhallinnon henkilöstöllä tulee olla kyky ymmärtää tekoälyn toimintaperiaatteet, riskit ja mahdollisuudet sekä oma vastuunsa tekoälytyökalun käyttäjänä. Lisäksi tarvitaan taitoa vuorovaikutukseen generatiivisten mallien kanssa sekä kykyä hyödyntää dataa strategisesti ja johtaa tekoälypohjaisia prosesseja. Eettinen ja oikeudellinen osaaminen korostuu, jotta perus- ja ihmisoikeudet turvataan digitalisoituvassa ja tekoälyavusteisessa hallinnossa. Koulutusjärjestelmän ja työelämän on tuettava elinikäistä oppimista ja nopeaa osaamisen päivittämistä.

Lopuksi

Tulevaisuusselonteon valmistelussa on tunnistettu skenaarioista riippumattomia, päätöksenteon kannalta tärkeitä ja erityistä huomiota vaativia asioita Suomen tulevaisuuden kehittämisessä. Valtiotyönantajan näkökulmasta korostuu erityisesti väestön koulutus- ja osaamistason nostaminen osaavaan henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi myös tulevaisuudessa. Valtionhallinnossa tarvitaan hyvin laaja-alaisesti eri alojen huippuosaajia ylläpitämään ja kehittämään valtionhallintoa yhteiskunnan ja kansalaisten palvelemiseksi. Selonteossa tunnistettu tarve jatkuvaan panostamiseen laaja-alaiseen osaamiseen ja sivistykseen on toimivan yhteiskunnan ja valtionhallinnon edellytys.

.